

havde de mere primitive og raa Former, og ofte udartede de til Haandgribeligheder.

Nu er Arbejdstiden, som det ses af de statistiske Oplysninger, jeg har nævnt, gaaet noget ned, men samtidig har Arbejdet skiftet Karakter. Medens man den Gang, som jeg nævnedes før, dog kunde gaa i jævnt Luntetrav med Arbejdet, kræves der nu et mere intensivt Arbejde af Arbejdets Udøvere, baade fordi det væsentligt er blevet Maskindrift, og fordi Arbejdsforholdene er blevet mere og mere usikre, saa at Arbejderne, da de som Regel har Akkord, tvinges til at skynde sig mere og mere for at tjene saa meget som muligt i den forholdsvis kortere Tid, de nu er i Arbejde. Arbejdet er mere larmende og langt mere specificeret. Det er utroligt, hvorledes mange Arbejder er pillede ud i det uendelige. Jeg skal saaledes nævne Pinderiet i en Skotøjsfabrik. Det var tidligere en ringe Del af det Arbejde, en Skomagersvend udførte ved at forme en Støvle, medens dette Arbejde nu er pillet ud i 15—16 forskellige Dele. Fremstillingen af en Støvlehæl, som dog kun er en ringe Del af et Stykke Fodtøj, er ligeledes udstykket i 15—16 forskellige Dele. Medens der tidligere til en vis Grad var noget opbyggende og levende i det, som en Arbejder i Skotøjsindustrien havde med at gøre, er det nu blevet til noget ganske aandløst. Det er kun en lille bitte Stump af en Støvle eller en Sko, han nu har at forfærdige, og han har ikke den ringeste Anledning til at øve sin Haand eller til at beskæftige sine Tanker med det Arbejde, han har med at gøre, for det er ham saa fuldstændig ligegyldigt, hvor den Stump af en Støvlehæl, han forfærdiger, kommer hen, han bygger ikke Støvlehælen op — ikke en Gang en Støvlehæl! Væveren sad før og bankede med sin Bom frem og tilbage og lod Skytten rasle frem og tilbage, det var ikke lysteligt at høre paa, det gjorde noget Spektakel. Men gaa op paa en moderne Tekstilfabrik, saa skal De høre! Hvis jeg stod og talte i en moderne Tekstilfabrik, var det umuligt for Forsamlingen at høre mig. Og under disse Forhold skal Mennesker leve og arbejde for en mange Gange ringe Løn og

dog være glade ved at være beskæftigede, og i en Arbejdstid, der efter Arbejdets Karakter er alt for urimelig lang. Derfor er Arbejdet nu mere nedbrydende end tidligere. Dertil kommer Usikkerheden. Men naar Dødelighedsprocenten desuagtet er taget noget af i vore Dage, er det ikke af den her anførte Grund, for den maatte bringe Dødelighedsprocenten op, det kan ikke fejle, men det kommer af, at vi gennemfører en bedre Hygiejne og paa andre Omraader — ikke paa dette — har indført sociale Foranstaltninger; hvorved det muliggøres Folk at værne noget mere om deres Sundhed end tidligere. Jeg minder saaledes kun om, at vi har de anerkendte Sygekasser, som dog gør det muligt for ellers slet stillede Folk at værges sig mod Udviklingen af en Sygdom, som de under andre Forhold, hvor denne Adgang til Hjælp fra det offentlige ikke var til Stede, maatte give frit Løb, hvorved jo Sygdommen vilde fremskyndes og en hurtig Død indtræde.

I Almindelighed bliver der baade i Industri og Haandværk — og Haandværket bliver jo mere og mere Industri — krævet et mere og mere strengt, sløvende og aandsfattigt Arbejde, for at man skal kunne producere det, som de skiftende Tider kræver af Faget. Det, den enkelte faar at beskæftige sig med, bliver mindre og mindre uddannende, mere og mere sløvende, og derfor bliver den Glæde, der før har kunnet være ved Arbejdet til Trods for de trykkende Forhold, hvorunder det mange Gange har været udført, til sidst til ingen Verdens Ting. Arbejderen bliver kun et Led i en Maskine, stillet ind paa en Fabrik, hvor han har at arbejde saa og saa længe for den Løn, og før han har været der saa og saa længe, maa han ikke gaa. Naturligvis er der en Del Industrier, som nyder det tvivlsomme Fortrin at være de mest sundhedsskadelige, de mest sundhedsfarlige. Man kan ikke lade være, hver Gang vi beskæftiger os med dette Spørgsmaal, her at trække nogle af de for Aktionærerne mest lønnende Industrier frem, som tillige er de mest sundhedsskadelige. Man har hævdet om Sukkerfabrikkerne, at de er saa fortrinligt ledede. Det er meget muligt, at de merkantilt er fortrinligt ledede, det betvivler